

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
MÜZİK BİLİMLERİ BİLİM DALI

MÜZİK ALANINDA YAZILAN TEZLERİN BİBLİYOMETRİK
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özlem AKSARAY

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Gülden Filiz ÖNAL

Ağustos 2019

KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
MÜZİK BİLİMLERİ BİLİM DALI

MÜZİK ALANINDA YAZILAN TEZLERİN BİBLİYOMETRİK
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özlem AKSARAY

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Gülden Filiz ÖNAL

Ağustos 2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Dr. Öğretim Üyesi Gülden Filiz ÖNAL danışmanlığında Özlem AKSARAY tarafından hazırlanan “Müzik Alanında Yazılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi” isimli bu çalışma, jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

11/07/2019

Prof. Dr. Salih AKKAŞ (Başkan)

Dr. Öğretim Üyesi G. Filiz ÖNAL (Danışman)

Dr. Öğretim Üyesi Hamit ÖNAL (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

11/07/2019

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Müzik Alanında Yazılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

11/07/2019

Özlem AKSARAY

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Gelişen teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçları uzakları yakın etmekle kalmayıp bilgiye kolay ulaşma imkânını da sağlamıştır. Kütüphane ve dokümantasyon merkezleri ile başlayan bu süreç, insanoğlunun üstün çabası ile bir kumandanın tuşundan cebimize kadar girmiştir. Günümüzde bilgiye ulaşımı kolaylaştıran en önemli teknolojik ürünün internet olduğu söylenebilir. Bu ürün aynı zamanda dünya görüşlerinin, fikirlerin, bilgilerin, kültürlerin vb. olguların alışverişlerinden doğan ulusal ve uluslararası bir bütünleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu bütünleşme sayesinde disiplinler arası ilişki olumlu yönde etkilenmiş ve akademik yayınlar da farklı bir boyut kazanmıştır.

Teknoloji aynı zamanda araştırmacılara, belirli kriterler çerçevesinde üretilmiş bu yayınları ve yayınlar arası ilişkileri nicel verilerle ortaya koyma imkânını da kolaylaştırmıştır. Literatürde “bibliyometrik analiz” olarak adlandırılan bu yöntem bizim çalışmamızın da ilham kaynağı niteliğindedir.

Çalışmamızı kısaca üç aşama içerisinde toplayabiliriz.

İlk olarak YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayınlanan tezleri incelerken, bu tezler üzerinde herhangi bir araştırma yapıp yapılamayacağı fikri oluştu. Sonrasında danışman hocamın katkısıyla Müzik Alanında Yazılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi konusu ortaya çıktı ve bu konu üzerinde çalışmaya karar verdik. Danışman hocamın bibliyometri ve bibliyometrik analiz ile ilgili bilgilendirmesinden sonra araştırma sahamızı YÖK Ulusal Tez Merkezi olarak belirledik.

İkinci aşamada ön fikir edinmek ve çerçeveyi belirlemek için tez merkezinde yayınlanan tezleri tekrardan gözden geçirdik ve müzik disiplini ile ilgili binlerce tez yazıldığını gördük. Yayınlanan en eski tarihli tezin 1983 yılına ait olduğunu tespit ettikten sonra ilk çerçevemizi “1983-2018 yılları arası” olarak belirledik.

Son olarak sınırlılık çerçevesinde elde ettiğimiz 1952 tezi YÖK veri tabanında büyük bir titizlikle inceledik. 1983-2018 yılları arasında yazılan tezlerin yıllara, üniversitelere, enstitülere, konularına, türlere ve danışman sayılarına göre bibliyometrik analizini yapmaya karar verdik.

Araştırmamın her aşamasında, bilgi ve deneyimleriyle ile bana yol gösterip yardımcı olan, aile, iş ve lisansüstü üçgeninde sendelerken beni motive ederek cesaretlendiren ve sabırla araştırmanın her aşamasını takip ederek sonuca ulaşmamı sağlayan danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Gülden Filiz ÖNAL' a sonsuz saygı, sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Lisansüstü tecrübesi ile bana destek olan ve motive eden, her zaman gücünü arkamda hissettiğim, güvendiğim dostum, arkadaşım, meslektaşım, sevgili eşim Ali Erman AKSARAY' a, kızım Elif Naz ve ailemizin en küçük üyesi Zeynep Duru'ya sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Özlem AKSARAY

MÜZİK ALANINDA YAZILAN TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

ÖZ

Aksaray, Özlem, “Müzik Alanında Yazılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim araçlarının da bu doğrultuda ilerlemesi bilgiye ulaşımı oldukça kolaylaştırmıştır. Bu imkânı sağlayan en kıymetli ürünün ise internet olduğu söylenebilir. İnternet, insanlara hemen hemen her konuda iletişim imkânı sağladığı gibi aynı zamanda bilgi ve belgeye ulaşımın da en çabuk gerçekleştiği platformdur.

Bu araştırmada, son erişim tarihi 31.12.2018 olan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi web sayfasında “Tez Adı” başlığında “Müzik” sözcüğünü taşıyan 1952 adet tez incelenmiştir. Çalışma, müzik disiplini ile ilgili yazılmış yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerinin yıllara, üniversitelere enstitülere, türlere, konularına ve danışman sayılarına göre nicel verilerini tablolar halinde ortaya koymak amacıyla yapılmış bibliyometrik analiz çalışmasıdır.

Araştırma, tarama modelinde yapılmış “betimsel” bir araştırma olup durum tespiti niteliği taşımaktadır. Problem cümlesine göre elde edilen veriler sıklık (F) ve yüzde tablosu haline getirilip durum ortaya konulmuştur. Buna göre:

“1983-2018” yılları arasında en fazla tezin 2018 (181 tez), en az tezin ise 1983 yılında (1 tez) yazıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada, 88 üniversitede çalışma yapıldığı ve en fazla tezin Gazi Üniversitesinde (348 tez) yazıldığı gözlenmiştir. Sosyal Bilimler Enstitüsü 940 adet tez ile en çok çalışma yapılan enstitü olurken, 71 farklı konuda tez yazıldığı ve en fazla çalışmanın 821 adet ile müzik konusunda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca belirlenen 1952 tezin 1555 tanesinin yüksek lisans türünde, 1867 tanesinin ise tek danışmanlı olduğu saptanmıştır.

Bu alışma, konu ile ilgili değerlendirmeyi ortaya koyması ve araştırmacılara yol gösterici olmasının yanında disiplinler arası ilişkiyi ve tez merkezindeki eksiklikleri görme açısından da önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Bibliyometri, Enstitü, Yüksek Lisans, Doktora, Sanatta Yeterlik.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THESES IN MUSIC

ABSTRACT

Aksaray, Özlem, “Bibliometric Analysis Of Theses In Music”, Masters Thesis, Kırıkkale, 2019

Access to information is easier than ever before, thanks to technological developments together with mass communication. One of the most prominent way for communication is internet. It is not only serving different communication ways to people, but also a platform that enables access to information resources and documents.

In this study, all of the 1,952 theses in YOK National Thesis Center’s website under the category of “Thesis Name” as of 31.12.2018 that includes “Music” as a word have been covered. The study presents all these theses and dissertations in masters and doctorate level in music, as well as proficiencies in arts, disaggregated into years, universities, institutes, types, subjects and number of supervisors to enable quantitative bibliometric analyses.

The study is a “descriptive research” through a screening model and has an assessment characteristic. Data derived according to the problem statement are presented in tables with their frequency and percentages.

It was found that the most dissertations (181 theses) were written in 2018 and the least dissertations (1 thesis) were written in 1983 between 1983 and 2018. In this research, it was observed that 88 universities were working and the most theses (348 theses) were written in Gazi University. The Institute of Social Sciences has been the institution with the highest number of studies with 940 dissertations. In addition, it has been determined that 71 different topics have been written at the Institute of Social Sciences and the highest number of studies has been on “Music Topic” with 821. Master’s degree theses contain 1,555 out of 1,952 theses in total and it was observed that 1,867 of the total theses have only one advisor.

The assessments exposed in the study stand as a guideway for researchers highlighting the interdisciplinary relations. Moreover, shortcomings of the Thesis Center have been identified and explained.

Keywords: Music, Bibliometrics, Institute, Masters, Doctorate, Proficiency in Art.

KISALTMALAR

age.	: Adı Geçen Eser
Akt.	: Aktaran
C	: Cilt
F	: Frekans
md.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜZTED	: Müzik Terapi Derneği
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
s	: Sayfa
S	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
t.y	: Tarihi Yok
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu
yy.	: Yüzyıl
WoS	: Web Of Science

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.	Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	17
Tablo2.	Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı.....	18
Tablo 3.	Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı	19
Tablo 4.	Tezlerin Konularına Göre Dağılımı	22
Tablo 5.	Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı	23
Tablo 6.	Tezlerin Danışman Sayılarına Göre Dağılımı.....	23

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	v
TABLolar DİZİNİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3. Sınırlılıklar	3

BÖLÜM II

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1. Tezler	4
2.2. Makaleler	6

BÖLÜM III

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
3.1. Bibliyometri	8
3.2. Bilim	9
3.3. Üniversite.....	9

3.3.1. Üniversitenin Doğuşu ve Tarihi Gelişimi.....	10
3.4. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)	11
3.4.1. Yükseköğretimle İlgili Çeşitli Kavramlar.....	13
3.5. Eğitim	14
3.5.1. Formal Eğitim.....	15
3.5.1.1. Örgün Eğitim.....	15
3.5.1.2. Okul Öncesi Eğitim	16
3.5.1.3. İlköğretim	16
3.5.1.4. Ortaöğretim	16
3.5.1.5. Yükseköğretim	16
3.5.1.6. Yaygın Eğitim	17
3.5.2. İnfomal Eğitim.....	17
3.5.3. Uzaktan Eğitim.....	18
3.5.4. Hizmetiçi Eğitim.....	18
3.6. Müzik.....	18
3.6.1. Müzik Eğitimi	19
3.6.1.1. Genel Müzik Eğitimi.....	20
3.6.1.2. Özengen Müzik Eğitimi	20
3.6.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi.....	20
3.7. Disiplinler Arası Müzik	21

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM.....	29
4.1. Araştırma Modeli	29
4.2. Evren ve Örneklem	29
4.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	29

BÖLÜM V

5. BULGULAR	30
5.1. Birinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu.....	30
5.2. İkinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu	31
5.3. Üçüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu	35
5.4. Dördüncü Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu	36
5.5. Beşinci Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu	38
5.6. Altıncı Alt Probleme ilişkin Bulgular ve Yorumu.....	39

BÖLÜM VI

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	41
KAYNAKÇA	44

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bibliyometri, akademik yayınların çeşitli unsurlarının sayısal analizler ve istatistikler yardımıyla incelenmesi ile ilgilenmektedir. Bibliyometrik analizler belirli bir yılda yayımlanan makale sayısının belirlenmesi şeklinde tanımlayıcı nitelikte olabileceği gibi, bir makalenin kendisinden sonra gelen araştırmaları ne şekilde etkilediğini ortaya koymak için atıf analizi yapılması yönünde değerlendirici nitelikte de olabilmektedir (McBurney & Novak, 2002, Akt. Zan, 2012: 15).

Al ve Tonta (2004: 19)' ya göre ise, bibliyometri; yayınların ya da belgelerin yazar, konu, yayın bilgisi, atıf yapılan kaynaklar vb. gibi belirli özelliklerin niceliksel olarak analizi ile ilgilenmektedir. Bibliyometrik araştırmalarda belgelerin ya da araştırmaların belirli özellikleri analize edilerek bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulgular elde edilmektedir (Akt. Can Tatar, 2010: 1).

Günümüzde artık birçok farklı alanda, farklı problemler üzerine araştırmalar bulunduğu gibi, aynı konuyla ilgili birden çok araştırmaya da ulaşılmaktadır. Bir problem için daha güvenilir sonuçlara ulaşabilmek amacıyla, aynı konu üzerinde yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Bilimsel çalışmaların çoğalması ve aynı konu üzerine yapılan birçok araştırmanın bulunması sonucunda, yeni araştırmalar için konu seçimi daha önemli bir hal almıştır. Yapılacak olan yeni araştırmalarda seçilen konunun, daha önce yapılmış olan araştırmaların sonucuna bir katkı sağlayacak nitelikte olması veya daha önce çalışılmamış bir problem üzerine olması gerekmektedir. Belirli bir konu üzerine yapılan araştırmaların bir araya toplanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi, yapılacak olan yeni araştırmalarda sağlam literatür oluşturması ve konu seçiminde yol göstermesi bakımından da büyük önem taşır (Ece ve Çeşit, 2011: 600-601).

“Bilimsel anlamda bilginin üretilmesi ve toplumsal gelişmenin sağlanmasında en önemli kurumlar üniversitelerdir. Lisansüstü eğitimler ise üniversitelerin bu görevine katkı sağlayan ve destekleyen süreçlerdir. Lisansüstü eğitimlerin belirli bir alanda uzman yetiştirme işlevinin yanında en önemli işlevi geleceğin akademisyenlerinin yetiştirilmesini sağlamaktır. Araştırmacının alanı, ilgisi vb. doğrultusunda ortaya çıkan ve farklı birçok yaklaşım, inceleme, analiz, karşılaştırma, öneri vb. başlıklar altında hazırlanan tezlerin bir araya toplanması ve bütünleşik bir bakış açısıyla

değerlendirilmesi amacıyla bibliyometri tekniğinin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bibliyometrik çalışmalar, çalışılan alana ait literatürün gelişimi ve genel eğilimleri ortaya çıkarması bakımından gelecekteki araştırmacılara yol haritası oluşturmaktadır” (Önal, 2018: 2212).

Müziğin, lisans düzeyinde üniversitelere ilk girişi, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde gerçekleştirilmiştir. Aynı alandaki ilk yüksek lisans programı (1977) ile doktora programı (1982) yine bu fakültede ilgili bölümün girişimiyle açılmıştır. Yüksek Öğretim Kanunu’nun çıktığı 1982 yılına kadar, yalnız Ege Üniversitesi Müzik Bölümü’nde yapılmakta olan lisans ve lisansüstü müzik öğrenimi, YÖK’ün kurulmasıyla ülke düzeyinde gündeme gelmiştir. Çünkü bu yasayla üç büyük kentimizdeki Devlet Konservatuarları ile sayıları dörde çıkmış olan Müzik Eğitimi Bölümleri, üniversite çatısı altına alınarak, lisans öğrenimi vermeye başlamıştır. Bunlara geçmişleri daha az olan Türk Musikisi Devlet Konservatuarlarını da eklersek olayın önemi kendiliğinden anlaşılır. Bu kurumlara zamanla lisansüstü programlar açılmıştır (Gedikli, 1999: 89).

Müzik, insanoğlunun varoluşundan beri süre gelen çok köklü ve çok geniş bir sanat alanıdır. Ülkemizde de müzik her bakımdan önemli bir yer tutmaktadır. Çeşitli bilimsel dergilerde bu alanda yayımlar yapılmakta ve müzik alanında yapılan yenilikler ve çalışmalar insanlara aktarılmaktadır (Tatar, 2010: 1).

Türkiye’de müzik alanında yapılan araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Üniversite bünyesinde yazılan tez ve makalelerin yanı sıra, kurultay, kongre, sempozyum, panel vb. bilimsel çalışmalar, hem öğrencilere hem akademisyenlere hem de müzik alanında bilgi sahibi olmayı amaçlayan herkese yol göstermektedir.

Bu araştırma, bibliyometri ile müzik disiplinini içinde barındıran bir araştırmadır. Araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde müzik alanında yayınlanmış olan Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik tezlerinin bibliyometrik analizleri yapılmaya çalışılmıştır (Erişim 1: 31.12.2018).

1.1. Problem Cümlesi

Çalışmanın problem cümlesi, “YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde müzik alanında yazılmış tezlerin bibliyometrik analizi nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.1.1. Alt Problemler

- ✓ Müzik alanında yazılmış olan tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Müzik alanında yazılmış olan tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Müzik alanında yazılmış olan tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Müzik alanında yazılmış olan tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Müzik alanında yazılmış olan tezlerin türlere göre dağılımı nasıldır?
- ✓ Müzik alanında yazılan tezlerin danışman sayılarına göre dağılımı nasıldır?

Şeklinde altı alt problem belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yayınlamış olan “müzik” disiplini ile ilgili yazılmış Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik tezlerini; yıllara, üniversitelere, enstitülere, konularına, türlere ve danışman sayılarına göre bibliyometrik olarak incelemek ve tespit edilen durumun nicel verilerini tablolar halinde ortaya koymaktır. Araştırma, yol gösterici olması ve müziğin diğer disiplinlerle ilişkisini görme açısından önemlidir.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma, son erişim tarihi 31 Aralık 2018 olan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin web sayfasında tarama sonucunda elde edilmiş “Tez Adı” başlığında “Müzik” sözcüğünün bulunduğu 1952 adet tez ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Tezler

Murat YILMAZ (1999), “Kütüphane ve Bilgi Bilimi Açısından Bibliyometrinin Önemi” adlı yüksek lisans tezinde belgesel analiz ve bibliyometrik yöntemden yararlanılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; bibliyometri ile ilgili çeşitli tanımlar gözden geçirilmiştir. Bibliyometrinin kapsamının incelendiği kısımda, bibliyometri ve onunla ilişkili istatistiksel bibliyografya, bilimmetri, kütüphanemetri, enformetri, webmetri gibi alanlar üzerinde durulmuştur. Daha sonra bibliyometrinin türleri ve gelişimi ele alınmıştır. İkinci bölümde; Bradford, Lotka, Zipf ve Price yasası gibi başlıca yasalar ile bazı kurallar açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca bibliyometrik ölçüm türleri arasında direkt ve kesirli atıf hesaplamayla bibliyometrik eşleme ve müşterek atıf incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise kütüphane ve bilgi biliminde bibliyometrinin uygulama alanları ele alınmıştır. Bu bölüm öncesinde verilen teorik bilgiler çerçevesinde bir bibliyometrik uygulama örneği de yapılmıştır.

Sonuç olarak araştırmanın hipotezi olan “kütüphane ve bilgi bilimi alanındaki araştırmanın niceliksel ve niteliksel değerlendirilmesinde bibliyometrik verilerden yararlanılmadığı takdirde değerlendirmenin yetersiz olacağıdır.” Hipotezinin doğrulandığı gösterilmiştir.

Canan Can TATAR (2010), “Bilimsel Dergilerdeki Müzik Makalelerinin Bibliyometrik Profili” adlı yüksek lisans tezinde; ülkemizde bilimsel dergilerde (e-dergi, yayınevi dergileri, üniversite dergileri) 2000-2007 yılları arasında yayımlanan müzik makalelerinin bibliyometrik profilini incelemektedir.

Bu çalışma tarama modelinde yapılmış, betimsel bir araştırmadır. Araştırmada verilere üniversite kütüphanelerinden, öğretim elemanlarına ait arşivlerden ve müzik

makalelerinin yayınladığı fakülte, enstitü, yayınevi dergilerinin web sayfalarının taranması ile ulaşılmıştır. Ulaşılmış kaynaklardan yazar sayısı, yayın yılı, atıf sayısı, makalenin yayımlandığı kaynağı içeren bilgiler, araştırmacı tarafından SPSS (Statistical Package for the Social Sciences 13.0 versiyonu) istatistik paketi kullanılarak girilmiş, frekans, yüzde, aritmetik ortalama gibi analizler yapılarak yorumlanmıştır.

Araştırmada; 2000- 2007 yılları arasında yayınlanmış 207 adet makale incelenmiştir. En çok makale yazan yazarlar saptanmış, makalelerin büyük oranının tek yazarlı olduğu, son yıllara doğru makale yayın sayısının ve atıf sayısının arttığı tespit edilmiştir. Makalelerde en az 1, en fazla 37 kaynak kullanımı ile ortalama kaynak kullanımının 9,7 oranında olduğu saptanmış, en sık atıf yapılan isimler belirlenmiş ve kaynakçalarda büyük oranda kaynak türü olarak kitaplardan faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Burcu Umut ZAN (2012), “Türkiye’de Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması” adlı doktora tezinde, 2001-2010 yılları arasında yayın artışı ve ortak yazarlı çalışmalar açısından Türkiye’nin genel profilinin belirlenmesine çalışmış ve bu çerçeveden belirli bir disiplinde iki kurum arasında, ortak yazarlı çalışmalar temel alınarak işbirliği profillerinin karşılaştırılmasını belgesel tarama yöntemi ile ele almıştır.

Bu çalışma, Türkiye’nin genel profilinin oluşturulması açısından 2001-2010 dönemi kapsamında yıllık yayın artışlarının ve ortak yazarlı çalışma desenlerinin belirlenerek, sosyal ve beşeri bilimler ile temel bilimler arasındaki farklılıkları iki veri tabanını kullanarak tanımlamaktadır. Çalışmada, söz konusu yıllar arasında matematik konu başlığı kapsamında ODTÜ ve Bilkent Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından üretilen, yayınlar yine iki veri tabanı (WoS, Scopus) kullanılarak incelenmiştir. Böylece matematik konu başlığı altında, iki kurum arasında, ortak yazarlı çalışmalar temel alınarak işbirliği profillerinin karşılaştırılması yapılmaktadır. Sonuç olarak, on yıllık dönem içinde her iki üniversite için matematik konu başlığı altında hem WoS hem de Scopus’da indekslenen makalelerde bazı dönemlerde artış ve düşüşler olduğu saptanmıştır. Genel anlamda makale sayılarındaki artış ve

düşüşlerde her iki veri tabanının birbirini izlediği görülmektedir. Ayrıca on yıllık dönem içinde ortalama artış oranlarında her iki üniversite için Scopus lehine yüksek çıktığı tespit edilmiştir. ODTÜ için on yıllık dönemde ortalama artış oranı WoS’da % 8, Scopus’da % 10 olarak, Bilkent için ortalama artış oranı WoS’da % 11, Scopus’da % 13 olarak hesaplanmıştır.

2.2. Makaleler

Ahmet Serkan ECE, Canan ÇEŞİT (2011), “Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Yapılan Disiplinler Arası Müzik Araştırmaları ve Sonuçları” adlı makalede, müzikle ilgili disiplinler arası, ne kadar araştırma yapıldığı, hangi sonuçlara ulaşıldığı ve müzikle diğer alanların nasıl ilişkilendirildiğini belirlemek amaçlanmıştır.

Yapılan çalışma, ülkemizde lisansüstü düzeyde yapılan disiplinler arası müzik araştırmalarının ve sonuçlarının tartışılarak incelendiği, verilerin doküman incelemesiyle oluşturulduğu, sonuçların açıklanıp yorumlandığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar, alanlara göre 6 gruba ayrılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. En çok müzik ve öğrenme, en az müzikle tedavi/egzersiz alanında araştırma bulunduğu ve büyük çoğunluğunun yüksek lisans seviyesinde tamamlanmış oldukları gözlenmiştir. Araştırmaların sonuçları ise konularına göre 3 gruba ayrılarak değerlendirilmiş, elde edilen bulgular yorumlanarak sonuçlandırılmış ve alana özgü öneriler sunulmuştur.

Gülden Filiz ÖNAL (2017) “Bildirilerin Bibliyometrik Profili: IX. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu” adlı makalesinde, ilgili sempozyumda sunulan yüz bildirinin bibliyometrik profilini oluşturmaktadır. Araştırmada, betimsel yöntem kullanılmış, model olarak Belgesel Tarama Modeli tercih edilmiştir.

Durum tespiti yapılan araştırmada, IX. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu’nda sunulan yüz adet bildirinin tema dağılımları ile bildirilere ait 1113 kaynak; kaynak türü dağılımı, yıllara göre dağılımı, yerli kaynak dağılımı, yabancı kaynak dağılımı, kaynakçaların sayısal dağılımı, yazar sayısı dağılımı ve en çok atıf yapılan yazarlar kimlerdir değişkenlerine göre incelenmiştir.

Sonuç olarak, tema dağılımında %60 oranında "dersler ile müzik eğitimi", en çok atıf yapılan kaynağın % 46,8 oranında hem yerli hem de yabancı kaynak olarak "kitap" olduğu, atıf yapılmayan bildiri sayısının 4 tane olduğu gözlenmiştir. En çok atıf alan yazarların Ali Uçan (43), Ahmet Say (13), Sermin Bilen (11), Şener Büyüköztürk (10), Cem Behar ve Niyazi Karasar (8) olduğu gözlenmiştir. Adı geçen araştırmacılardan dördü müzik araştırmacısı ikisi ise araştırma teknikleri araştırmacılarıdır. Ayrıca, bildirilerin önemli bir kısmının tek yazarlı olduğu, üç yazarlı sadece bir tane bildiri olduğu tespit edilmiştir.

Hamit ÖNAL (2018), "Bağlama" Konulu Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1995-2017) adlı makalesinde "Bağlama" konulu yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerini bazı değişkenlere göre incelemektedir. Önal (2018), Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Arşivi'nde yapmış olduğu tarama sonucunda ulaşılan 66 tezdten, erişim izni olan 50 tezi incelemiştir.

Tarama modeli doğrultusunda elde edilen veriler, doküman incelemesi yoluyla üniversitelere, enstitülere, türlere, yıllara, temalara, yöntemlere, anabilim/anasanat dallarına ve kaynakça durumlarına göre incelenmiştir. Çalışma; araştırmacılara yol göstermesi, yapılan çalışmalara ilişkin değerlendirme, özeleştirme yapmalarına olanak tanınması, alandaki eksiklik ve ihtiyaçların görülerek ileriki çalışmalarda neler yapılması gerektiğine ilişkin yön belirlemesi, tespit edilen sorunların çözümü ve tekrara düşmeden orijinal konular belirlenebilmesine katkı sağlaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, yüksek lisansta 40, doktora 7 ve sanatta yeterlikte 3 tez olduğu belirlenmiştir. Tezler, 20 üniversitede 3 enstitüye bağlı 15 farklı anabilim dalında hazırlanmıştır.

BÖLÜM III

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Bibliyometri

Bibliyometri terimi ilk kez P. Otlet' in 1934 yılında yayınlanan “Traite de documentation le livre sur le livre theorie et pratique” isimli çalışmasında geçmesine rağmen kütüphane ve bilgi bilimi literatüründe bu terim ilk kez, Alan Pritchard' ın Aralık 1969 yılında Journal of Documentation dergisinde yayınlanan “İstatiksel bibliyografya mı yoksa bibliyometri mi?” isimli makalesinde görülmüştür (Yılmaz, 1999: 2).

Hertzl'e göre (1987:156), “Nicel bir bilim olarak adlandırılan bibliyometri, betimsel ve değerlendirici olmak üzere iki alana ayrılır. Bu alanların ilki olan betimsel alan, farklı ülkelerde, farklı dönemlerde veya bir alanın farklı alt dallarında üretilen araştırmaların miktarını karşılaştırmak amacıyla, belli bir alandaki yayınların sayısı veya bir alandaki yayınların verimliliği hakkındaki incelemelerdir. Değerlendirici alan ise, belli bir alandaki araştırmacılar tarafından kullanılan literatürün incelenmesini kapsar. Bu tür bir inceleme genellikle yazılarında araştırmacıların büyük bir çoğunluğ tarafından atıfta bulunulan künyelerin hesaplanmasıyla yapılır” (Akt.Yılmaz, age.: 25).

“Bibliyometrik analizlerde kullanılan atıf analizi; makalelerde en sık kullanılan kaynakları belirlemede, belli alanlardaki literatür yaşlanma hızlarını saptamada ve çekirdek dergilerin belirlenmesini sağlayacak veriler edilmesini sağlamaktadır. Bibliyometrinin çeşitli uygulanma alanları vardır. Bunlar; araştırma verimliliğine ve etkisine uygulaması, araştırmacının verimliliğine uygulanması, kurumsal verimliliğe ve etkisine uygulanması, ulusal analizlere uygulanması, dergilerin değerlendirilmesine uygulanması olarak sıralanabilir” (Tatar, 2010: 6).

Bibliyometrik araştırmalarla bir yandan herhangi bir konudaki araştırmalar belirlenirken, diğer yandan da bunlar arasındaki etkileşimin boyutları gözler önüne serilmektedir. Bibliyometri ile ilgili araştırmalar, özellikle 1980' li yıllardan itibaren ivme kazanmıştır. Başlangıçta matematikçilerin, enformatikçilerin ve sosyologların uğraş alanı olan bibliyometrik çalışmalar giderek farklı birçok alana dağılmıştır. İnternetin ve bilişim teknolojilerinin hızla yaygınlaşmasıyla da paralel bir gelişme göstermiştir (Önal, 2017: 1081).

Sonuç olarak bibliyometriyi şu şekilde tanımlayabiliriz; Bibliyometri, belli bir alanda, belli bir dönemde ve belli bir ülkede ya da belli bir bölgede kişiler veya kurumlar tarafından üretilmiş yayın paternlerinin ve paternler arasındaki ilişkilerin niceliksel olarak analiz edilmesidir (Yılmaz, 1999: 7).

3.2. Bilim

Bilim adamları, bilimi değişik biçimlerde tanımlamışlardır. Bunlara, "... nesnel sağlamlığı olan bilgiler bütünü", "neden-sonuç ilişkilerinin ifade edildiği sistematik bilgiler birikimi", "insanoğlunun biriktirdiği kaydedilmiş sistematik bilgi", "kanıtlanmış ve sistemli hale getirilmiş bilgiler ..." biçiminde yapılmış tanımları örnek olarak gösterilebiliriz. Üzerinde henüz herkesin uzlaşabildiği ortak bir bilim tanımı yapılamamıştır. Böyle bir tanımın yapılamayışında, bilimin hızla gelişen, çok yönlü ve devingen bir etkinlik oluşu önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte, yapı ve içerik olarak düşünöldüğünde bilim, "geçerliği kanıtlanmış sistemli bilgiler bütünü" olarak tanımlanmaktadır (Yaşar, 1998: 156).

Bilim, teknolojinin gelişmesi ve sağladığı olanaklarla, insanların ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda sistematik yöntemlerle doğru bilgilere ulaşmaktadır. Ulaşılan yeni bilgiler, yeni beklentilere ve ihtiyaçlara sebep olduğu için bilim alanında yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır.

3.3. Üniversite

Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakölte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu (TDK, 2011: 2446).

"Üniversite, eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan kurumlar olarak tanımlanabilir. Bu fonksiyonları yerine getirmek üzere kurulan yükseköğretim kurumlarından, aynı zamanda toplumun

sorunlarını da çözüme kavuşturan çalışmaların yapılması beklenmektedir. Toplumlar, üniversitelerin yukarıda sayılan temel görevlerini, kendi ihtiyaçlarını en iyi biçimde karşılayacak önceliklere göre belirlemişlerdir. İngiliz üniversiteleri, öğrencilere genel ve mesleki bilgiler verirken bunun yanında, kendi öz kültürü ile kişilik biçimlendirme eğitime öncelik vermektedir. Alman üniversiteleri ise Wilhelm von Humbolt'un etkisiyle, öncelikle bilimsel araştırma yapan kurumlar olarak görev üstlenmişler, eğitim ve öğretimin bu etkinlik içerisinde yürütülmesi prensibini benimsemişlerdir. ABD'de üniversitelerin görev öncelikleri, yetiştirilecek insan gücünün niteliği ve yapılacak araştırmaların konusu, toplumun ihtiyaçlarını karşılayan iş dünyasının temsilcileri tarafından belirlenmektedir. Fransız üniversiteleri 1968 yılına kadar sadece toplumsal düzeni koruyacak, dolayısıyla devletin devamlılığını sağlayacak bireyler yaratan kurumlar olarak görev yapmışlardır. Doğu blokunda yer alan ülkelerde ise genellikle üniversitenin temel görevi üretimi artıracak mesleki ve ideolojik eğitimi vermektir. Dreeze ve Debelle'nin yaptığı bu sınıflandırmaya göre ilk üç sırada yer alan üniversiteler idealist, diğer ikisi ise faydacı üniversiteler olarak nitelendirilmiştir" (Meray, 1971, Akt. Baskan, 2001: 23).

3.3.1. Üniversitenin Doğuşu ve Tarihi Gelişimi

Klasik Yunan'da ve Helen dünyasında, çağdaş üniversiteler ayarında kuruluşlar yoktur. Bugünkü üniversitelerin temelini Romalılar atmıştır. Roma imparatorluğu devrinde kurulan ve bir çeşit yükseköğretim kuruluşu olan hukuk okullarına üniversite denilebilir. Daha M.S. II. ve III. yy'larda gerçek hukuk öğrenimi merkezleri doğmuştur. Bu kuruluşlarda Gaius'un *Institutione* adlı eseri ve diğer ünlü hukukçuların eserleri gibi belli birkaç temel metin üstüne dersler verilirdi. Kısa zamanda bu kesime imparatorluk otoritesi el attı ve bu durum, Theodosius'un 425 Anayasasıyla İstanbul'da bir üniversite açmasına kadar sürdü. Yeni açılan üniversitede 1453'e kadar öğretim yapıldı. Bazı incelemecilere göre XI. yy' da İtalya'da hukuk derslerinin yeniden doğmasına bu sebep olmuş, hatta hukuk okullarını bile etkilemiştir (Larousse, Meydan 1990: 478).

Yükseköğretim tarihimizde medrese eğitiminden kopuş ve ilk laik eğitim kurumlarının kurulması 1773 yılına rastlar. Bu yılda İstanbul'da Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, onu takip eden yıllar da Mühendishane-i Berri-i Hümayun kurulmuştur. 1827'de Tıbbiye ve 1834'de Harbiye kurularak medresenin yanında laik yükseköğrenim veren kurumlar ülkemizde çağdaş anlamda bir üniversitenin temellerini oluşturmuşlardır. Hirsch'e göre (1950), 1924 yılında çıkarılan 430 sayılı

“Eğitimin Birleştirilmesi” Yasası ile medreseler kapatılmıştır. Cumhuriyet Türkiye' sinin bu ilk yükseköğretim kurumu olan İstanbul Darülfünun'u tıp, hukuk, edebiyat, fen ve ilahiyat fakültelerinden oluşmakta idi. Tüzel kişiliğe sahip olan bu kurum katma bütçe ile yönetilmekteydi. Ancak, kuruluşu ile kendinden çok şey beklenen İstanbul Darülfünun'u Atatürk'ün birbirini izleyen devrimlerine ayak uyduramamış, devrimleri desteklememiş, hatta bu devrimlerden bazılarını ters düşmüş ve 9 Mayıs 1933 tarihinde kendisine bağlı bütün kuruluşlarıyla beraber kapatılarak “İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmüştür (Korkut, 1981, Akt. Baskan, 2001: 25).

1923-1924 eğitim öğretim yıllarından 1999-2000 eğitim-öğretim yılına kadar geçen 76 yıllık Cumhuriyet döneminde Türkiye'de Yükseköğretim alanındaki gelişmeler şöyle özetlenebilir:

- ✓ Yükseköğretim kurumlarının sayısı 1'den 74'e
- ✓ Öğrenci sayısı 2.914 den 1.419.927'ye
- ✓ Yıllık mezun sayısı 321'den 198.654'e
- ✓ Öğretim elemanı sayısı 307'den 63.866'ya yükselmiş, genç Türkiye Cumhuriyetinde üniversiteler İstanbul'un dışında Anadolu ve Trakya'nın her köşesine yayılmıştır (Korkut, 1981, Akt. Baskan, 2001: 31).

3.4. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)

1981 Üniversite reformundan önceki yıllarda, Türk Yükseköğretim sistemi beş tür kurumdan oluşmaktaydı:

- Üniversiteler,
- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı akademiler,
- Bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuvarlar,

- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri,
- Mektupla öğretim yapan YAYKUR

Yükseköğretimin tüm düzeyleri için etkili ve koordineli bir merkezi planlamanın olmaması, özellikle de altmışlı ve yetmişli yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayısı, çeşidi ve öğrenci sayıları ile başka birçok hususta gözlenen hızlı artış nedeniyle yukarıda belirtilen yükseköğretim sistemi bir süre sonra başarısızlık ve yozlaşma işaretleri vermeye başlamıştır. Bunlara ek olarak 1960-80 arasında ortaya çıkan siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlar, yükseköğretimdeki kötüye gidişi daha da artırmıştır. Bu nedenle yetmişli yılların sonunda köklü bir reform kaçınılmaz hale gelmiş ve sonunda 1981 reformu yürürlüğe konmuştur.

Yükseköğretim, 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Böylece, söz konusu kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130. ve 131. maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir.

Türk yükseköğretim sistemi 1982 yılı itibarıyla yirmi yedi üniversite ile bunlara bağlı fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar ve yüksekokullarından oluşan birleşik bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu meyanda, YAYKUR' un işlevleri Anadolu Üniversitesi'ne devredilerek uzaktan öğretimin ülkemizde yaygınlaşması hızlandırılmıştır. Anayasa'da yer alan hükümlere uygun olarak getirilen yeni yasal düzenleme ile kar amacı gütmeyen vakıfların özel yükseköğretim kurumlarına imkân sağlanmıştır.

Yükseköğretim Kurulu, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982 Anayasası ile belirlenen yükseköğretim sisteminin temel esaslarına göre oluşturulan Anayasal bir kuruluştur (Erişim 2: 01.04.2019).

3.4.1. Yükseköğretimle İlgili Çeşitli Kavramlar

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu (md.3), yükseköğretimi ilgilendiren “konumuz dâhilindeki” bazı kavramları şu şekilde tanımlanmaktadır:

Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.

Fakülte: Yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisi-ne birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur.

Enstitü: Üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisansüstü, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan bir yükseköğretim kurumudur.

Konservatuvar: Müzik ve sahne sanatlarında sanatçı yetiştiren bir yükseköğretim kurumudur.

Bölüm: Amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, birbirini tamamlayan veya birbirine yakın anabilim ve anasanat dallarından oluşan; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Anabilim dalı ve anasanat dalları bilim ve sanat dallarından oluşur. Yükseköğretimdeki çeşitli birimlerin ortak derslerini vermek üzere rektörlüğe bağlı bölümler de kurulabilir.

Lisans Üstü: Yüksek lisans ve doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar ve aşağıdaki kademelere ayrılır:

1. Yüksek Lisans (Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master): Bir lisans öğretimine dayalı, eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

2. Doktora: Lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyılık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

3. Tıpta Uzmanlık: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre yürütülen ve tıp doktorlarına belirli alanlarda özel yetenek ve yetki sağlamayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

4. Sanatta Yeterlik: Lisansa dayalı en az altı, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyılık programı kapsayan ve orijinal bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir yükseköğretim eşdeğeridir (Yükseköğretim Temel Kanunu 2547/md.3, (Erişim 3: 13.06.2019)).

3.5. Eğitim

Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler

yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu anımsatır. Oysa okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki "kültürleme" sürecinin bir parçasıdır (Fidan, 2012: 4).

Akyüz'e göre (1999: 2) ise eğitim, kişinin zihni, bedeni, duygusal toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi ya da ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Eğitim, hayat boyu sürer; planlı ya da tesadüfî olabilir. Okul, okuma-yazma, ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetiştirme vs. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan bu çabalara yaygın eğitim de denmektedir. Kısaca eğitim, öğretimi de içine alan çok geniş bir terimdir.

Eğitim kendi içinde farklı türlerle sınıflandırılmaktadır.

3.5.1. Formal Eğitim

“Belirli bir zaman diliminde, belirli amaçlara ulaşmak için, belirli bir plan ve program dâhilinde, eğitimcilerin gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilen ve gerekli değerlendirme ve düzeltme çalışmaları yapılan eğitime formal eğitim denir” (Kale vd., 2007: 6). Formal eğitim, Örgün ve Yaygın Eğitim olarak 2 grupta toplanmaktadır (age.: 8-12).

Örgün Eğitim

- Okul Öncesi Eğitimi
- İlköğretim
- Ortaöğretim
- Yükseköğretim

Yaygın Eğitim

- Halk Eğitimi
- Hizmet İçi Eğitim
- Çıranklık Eğitimi

3.5.1.1. Örgün Eğitim

Örgün Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı'nın planladığı bir öğretim programı çerçevesinde, aynı yaş grubundaki bireylere haftanın belirli günlerinde verilen düzenli eğitimidir. Örgün öğretimde dersler bir eğitim kurumunda, dersliklerde işlenir ve öğrencilerin derslere devamlılık göstermesi beklenir. Belirli yasalara göre düzenlenmiş formal bir eğitimidir. İlkokuldan başlayıp üniversiteye kadar devam eden bir süreci kapsar. Öğretim süresi ise bölümlere göre değişir (Erişim 4: 21.06.2019).

3.5.1.2. Okul Öncesi Eğitim

“Çocuğun 36-72 aylık döneminde, zorunlu eğitim yaşına kadar geçen sürede, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önüne alınarak, duyuşsal, fiziksel ve zihinsel gelişimlerini sağlamaya yönelik, aileler ve eğitimcilerin ortaklaşa gerçekleştirmeye çalıştıkları sistemli bir eğitimidir” (Kale vd., 2007: 6).

3.5.1.3. İlköğretim

5.1.1961 Tarihli 222 numaralı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun ilgili maddelerine göre:

Madde 1- İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 7- (Değişik: 30/3/2012 - 6287/2 md.) İlköğretim; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur (Erişim 5: 30.07.2019).

3.5.1.4. Ortaöğretim

MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ortaöğretim Mevzuatı 26. maddeye (2015: 30) göre Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar.

3.5.1.5. Yükseköğretim

Öğretime dayalı en az 2 yıllık yükseköğrenim veren kurumları kapsar. İki yıllık meslek yüksekokulu bitirenlere “ön lisans”, dört yıllık fakülte ve dengi okulları bitirenlere “lisans”, dört yıllık lisans üzerine enstitülere bağlı verilen yüksek lisans bitirenlere “yüksek lisans” ve doktora eğitimlerini bitirenlere “doktora” diplomaları verilir (Kale vd., 2007: 8).

3.5.1.6. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmeyen veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен ayrılan vatandaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında verilen eğitimidir. Yaygın eğitim genellikle çalışma yasanıma yönelik, belirli işlerin yapılması için gerekli bilgi, beceri ve davranışları öğreten bir eğitimidir. Örgün eğitim teori, yaygın eğitim uygulama (pratik) ağırlıklıdır. Nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamayan örgün eğitim kurumlarının yanında yaygın eğitimden de yararlanmak ve bunu yaygınlaştırmak artık bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Aksi halde eğitilmemiş işgücü israftır. Yaygın eğitim genellikle işletmeler tarafından veya işletmelerin katkıları ile özel veya kamu eğitim ve öğretim kurumlarının da işbirliğiyle, kişilerin kendi katkılarıyla, devletin de tek basma veya işyerleriyle ve öğretim kurumlarıyla işbirliği yaparak sağlanan bir eğitimidir (TİSK, 1997: 32, Akt. Doğan, 2009: 8).

3.5.2. İnfomal Eğitim

"İnfomal" eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçlı ve planlı değil, gelişigüze'dir. Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşimde buldukça farkında olmadan yeni şeyler öğrenir. Çocuklar arkadaşlarıyla oynarken gençler akranlarıyla oluşturdukları grup içinde birbiriyle etkileşirken yardımlaşmayı, dayanışmayı, iş birliğini, kurallara uymayı, grubun değerlerini benimsemeyi öğrenirler ve toplumsallaşırlar. Bu tür öğrenmeler ailede, sokakta, iş yerinde, televizyon önünde, okulda, kısaca yaşam içinde kendiliğinden meydana gelir. Formal olmayan eğitim sürecinin iki önemli öğrenme yolu gözlem ve taklittir. İnsanlardaki birlikte yaşama içgüdü'sü onları toplumun beklediği ve istediği davranışları öğrenmeye yöneltir. Çok küçük ve ilkel toplumlarda eğitim tamamen "infomal" yollarla gerçekleştirilir. Köydeki çocuk tarımla ilgili

becerileri günlük yaşam içinde büyüklerini gözleyerek ve taklit ederek ve yaparak yaşayarak öğrenir. Derslerde yalnız fizik, kimya, tarih vb. öğrettiğini sanan öğretmenler de farkına varmadan kendi düşüncü biçimlerini, değerlerini ve davranışlarını öğrencilerine geçirebilirler. İnfomal eğitim sürecinde insanlar istenmeyen ve zararlı alışkanlıkları da edinirler. Sigara içmek, kopya çekmek bunlara birer örnektir. Toplumlar büyüdükçe ve geliştikçe infomal eğitim süreci insanların yetişmesinde yeterli olmamış ve planlı bir eğitim yeri olan okullar kurulmuştur. Buraya kadar özellikleri açıklanan formal ve formal olmayan eğitim süreçleri toplumda birbirinin yanında ve çoğu zaman iç içe olarak işlevlerini sürdürürler. Bazı yerlerde formal bazılarında ise formal olmayan süreçler daha baskındır. Her iki sürecin iç içe bulunduğu ve eğitimin yarı formal bir özellik taşıdığı yerler de vardır (Fidan, 2012: 5-6).

3.5.3. Uzaktan Eğitim

“Uzaktan eğitim, eğitim teknolojileri ve uzaktan eğitim kanalları vasıtasıyla, eğitici ve öğreticilerin fiziksel olarak birbirinden ayrı oldukları bir ortamda gerçekleşen, eğitim öğretimi ülkenin her yerine, her bireyine ulaştırabilen eğitimidir”. Örneğin; radyo, video, televizyon, bilgisayar (internet) gibi araçların aracılığı ile verilen eğitimler aynı zamanda Açık Öğretim Fakülteleri, MEB’ na bağılı açık lise vb uygulamalar (Kale vd., 2007: 16).

3.5.4. Hizmet İçi Eğitim

Bilimsel bilgi ve teknolojilerin hızla değışmesi, okulda öğrenilenlerin bir kesimini iş yaşamında işlevsizleştirmektedir. Eskiyen bu bilgi ve teknolojilerin yerine yenilerini öğrenmek, işgörenin zorunluluğu olmaktadır. Bu zorunluluğu karşılamak işgörenin çalıştığı örgüte düşmektedir. Çünkü işgörenin, yeni bilimsel bilgi ve teknolojileri öğrenmesi, onu daha üretken yaparak, örgülüne daha çok üretimsel katkıda bulunmasını sağlayacaktır. Hizmetiçi eğitim, işini yapan insanın işi ile ilgili yeni teknolojilere, yeni bilimsel (kuramsal, teknik ve sanatsal) bilgilere uyarlanmasına, böylece işinde etkili olmasına yardım etmeyi yüklenmiştir (Başaran, 1996: 11, Akt. Doğan, 2009: 9).

3.6. Müzik

“Müzik; duygu, düşünce, izlenim ve tasarımları ve başka gerçeklerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirerek, biçimlendirilmiş seslerle işleyip, anlatan estetik bir bütündür. Herkesin anlayabildiği ve anlayabileceği yegâne dildir” (Uçan, 2005: 10).

Çağlar boyunca farklı alanlardan pek çok kişilerce de tanımı yapılan “müzik” olgusuna, öncelikle genel olarak baktığımız da, müzik ve gürültü kavramları bile kişiden kişiye değişen bir kavramdır (Çuhadar, 2016: 218).

“Karolyi’ye göre (1999: 9) dünyanın ya da evrenin oluşumunun başlangıcında sessizlik olduğu varsayılabilir. Sessizlik vardı, çünkü hareket yoktu. Dolayısıyla, havayı harekete geçirebilecek bir titreşim de yoktu. Dünya nasıl yaratılmış olursa olsun, bu yaratılışa, hareket eşlik etmiş olmalıdır. Müziğin ilkel toplumlar için, çoğunlukla yaşam ve ölümü gösteren büyü bir etki taşıması belki de bundandır. Müzik, türlü biçimleriyle, tarih boyunca soyut anlamını yitirmemiştir. Fubini’ye göre de (2006), asırlar boyu sürüp giden müzik düşüncesinin tümü kaçınılmaz olarak bir taraftan geniş anlamıyla müzik tarihinin kendisiyle, diğer taraftan kimi biçimlerde müziği ilgi nesnesi haline getirmiş olan diğer disiplinlerle iç içe geçmiştir: matematik, psikoloji, akustik fizik, felsefi ve estetik spekülasyon, müzik sosyolojisi, dilbilim, vb. Bu nedenle böylesi bir labirentte kaybolmak kolaydır; gene de hiç şüphesiz, eğer müzik bir ilgiyi canlandırmışsa ve farklı düşünürlerin ilgisini çekmişse, bu, müziğin çok biçimli ve çok cepheli bir gerçeklik olduğu ve de oldukça farklı açılardan görülebileceği anlamına gelir. Müzik sözel dille karşılaştırıldığında, müzikal dilin en önemli karakteristik özelliklerinden biri olup tercümesi yapılamaz. Notalar, sesler sözcük değildir; bu yüzden ne başka bir dile ne de başka müzikal bir dile tercüme edilebilirler. Herkesin anlayabildiği eşsiz bir dildir” (Akt. Çuhadar, age.: 218-219).

3.6.1. Müzik Eğitimi

Yalın ve özlü anlatımıyla müzik eğitimi; bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin müziksel davranışını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak (belirli biçimde) değiştirme ya da bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak (belirli biçimde) geliştirme sürecidir (Uçan, 1997: 8).

Uçan (1997: 31-33), müzik eğitimini genel, özengen ve mesleki müzik eğitimi olarak üçe ayırmıştır.

3.6.1.1. Genel Müzik Eğitimi

Genel Müzik Eğitimi “İş, meslek, okul, bölüm, kol-dal ve program” ayrımı gözetmeksizin her düzeyde her aşamada herkese yönelik olup sağlıklı ve dengeli bir “insanca yaşam” için gerekli asgari-ortak genel müzik kültürünü kazandırmayı amaçlar (Uçan, 1997: 31).

3.6.1.2. Özengen Müzik Eğitimi

Özengen Müzik Eğitimi, “Müziğe ya da müziğin belli bir dalında özengence (amatörce) ilgili, istekli ve yatkın olanlara yönelik olup, etkin bir müziksel katılım, zevk ve doyum sağlamak ve bunu olabildiğince sürdürüp geliştirmek için gerekli müziksel davranışları kazandırmayı amaçlar. Özengen müzik eğitimi, herhangi bir düzeyde herkes için zorunlu değildir, tam tersine ilgi, istek ve yatkınlık ile etkin bir katılım için gerekli fırsat ve olanaklara bağlı olup, seçmelidir” (Uçan, 1997: 31-32).

3.6.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi

“Mesleki Müzik Eğitimi, müzik alanının bütününü, bir kolunu ya da dalını o bütün kol ya da dal ile ilgili bir işi meslek olarak seçen, seçmek isteyen, seçme eğilimi gösteren, seçme olasılığı bulunan ya da öyle görünen müziğe belli düzeyde yetenekli kişilere yönelik olup, dalın için ya da mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar” (Uçan, 1997: 32).

“Mesleki müzik eğitimi örgün eğitim kurumlarında, alanında uzman eğitimciler tarafından gerçekleştirilir. İlköğretimin son yıllarında kendini gösterir, ortaöğretimde belirginleşir ve yükseköğretimde son halini alır. Alan bilgisi genel kültür ve meslek bilgisini kapsayacak biçimde programlanır. Yükseköğretimde alan bilgisini orta öğretime oranla daha çok yer verilir” (Ersoydan, 2009: 13).

Müzik, başlı başına bir disiplin olmasının yanında multidisipliner (çok alanlı) bir yapıya da sahiptir. Günümüzde, farklı üniversitelerde yürütülen akademik çalışmalar ve programlar müziğin birçok disiplinle iç içe olduğunu göstermektedir.

3.7. Disiplinler Arası Müzik

Müzik, başlı başına bir disiplin olmasının yanında başka disiplinlerle de iç içe olmasından dolayı “multidisipliner” bir yapıya sahiptir. Müzik, bir şairin şiirine, bir ressamın resmine, bir mimarın eserine, bir kekemenin diline, hatta çok marjinal bir örnekle bir zanlının vicdanına dahi etki edebilir. Kısacası müziğin, etkileşim içinde olduğu birçok alanda varlığını kabul ettiren bir disiplin olduğu söylenebilir. Birkaç örnekle açıklamak gerekirse;

- **Müzik ve Resim**

Sanatlar arasındaki etkileşim geçmişten beri var olmuştur. Müzik kişiden, toplumdaki ve diğer sanatlardan ayrı düşünülemez. Müziğin sadece işitme duyusuna hitap etmediği diğer duyuları da etki altında bıraktığı bilinen bir gerçektir. Tarih boyunca insanların yaratıcı eylemleri birbirlerini etkilemiştir. Müzik tarihini incelediğimizde görsel sanatlarda var olan pek çok anlayışı, yaklaşımı, kuramı ve sanat akımını müzikte de görmekteyiz. Örneğin; Rönesans müziği, barok müzik, klasik müzik, rokoko müziği, romantik müzik, izlenimci müzik, gelecekçi müzik, dışavurumcu müzik, popüler müzik, minimal müzik bunlardan sadece birkaçıdır (Akbaş, 2014: 17).

Dönemler içerisinde akımların genel özelliklerinden etkilenecek yapılan hem resim hem de müzik çalışmalarının yanı sıra resimsel etkiyi bazı sanatçıların bestelerinde veya bazı ressamın resimlerinin müziğin etkisiyle yapılmış olduğunu görmekteyiz.

19. yüzyıldan itibaren daha çok sayıda resim sanatçısı resim yaparken müziğin etkisini kullanmıştır. Bu sanatçıların birçoğu müziğin yapısalıyla ilgilenerek bilimsel araştırma ve denemelerle müzik yapısında resimler yaratmaya çalışırken diğerleri de müziğin duygusal etkileniminden hareketle resimlerini üretmişlerdir. 19. Yüzyıl sonlarına doğru Van Gogh ve Gauguin’le “renk orkestrasyonu”,

“renk senfonisi” vb. müzik terimleri sanatın sözlüğüne girmiş, sanatçılar resimlerine sonat, senfoni, noktrin gibi adlar vermeye başlamışlardı (Akbaş,2014: 18).

- **Müzik ve Sosyoloji**

Sosyoloji ya da toplumbilim, insan toplumlarının yapısını, toplumlar arası ilişkileri, toplumsal grupların örgütleniş biçimlerini ve bu grupların bireysel davranışlar üzerindeki etkisini inceleyen bir bilim dalıdır. İnsanlar eski çağlardan bu yana küçük ya da büyük topluluklar içinde yaşamaktadır. Aile, kabile, köy, kent, okul, iş çevresi, ordu birer topluluktur. İnsan ailesinden, okuldan ve içinde bulunduğu çevreden etkilenecek, birtakım davranışlar, düşünce ve inançlar edinir. Çevrede bulunan toplumsal olaylar kişiyi farkına varmaksızın etkiler. Sosyolojinin alt disiplinlerinden olan müzik sosyolojisi, toplumun müzik yaşantısını, toplumdaki müzik kurumlarını ve bu kurumların birbirleri ile olan karşılıklı etkileşimlerini inceler. Genel anlamda eğitim ise toplumdaki kurumların eşgüdüm ve uyum içinde çalışmasına katkı sağlayan bir rol oynamaktadır (Kahyaoğlu, 2008: 147).

Müziğin sosyolojik olarak önemi, bireylerin sanatsal üretimlerini sosyalleşme sürecindeki kazanımlarına göre yapmalarını ki bu kazanımlar kültürel yapı ile doğrudan alakalıdır ve farklı sosyo-kültürel yapı özelliklerini farklı müzik tarzlarıyla göstermelerinden ileri gelmektedir. Müzik-toplum etkileşimi bu bağlamda, müzik eserinin yaratıcısı, yorumcusu ve hedef kitesini oluşturan bireyler ve geniş anlamda kitleler arasında gerçekleşen bir süreci ifade etmektedir (Sağır ve Öztürk, 2015: 125).

Genel sosyolojinin bir alt disiplini olan müzik sosyolojisi; genel sosyoloji ve diğer (özel) sosyolojiler ile müzik bilimlerinin ve müzik sanatının örtüştüğü alanlarda çalışmalar yapan bir özel sosyoloji alanıdır. Müzik sosyolojisi, genel sosyolojinin tüm alanları ile ilgili olduğu kadar, müzik sanatının ve müzik bilimlerinin çalışma alanları ile de bir o kadar ilgilidir (Günay: 2006, Akt. Kahyaoğlu, 2008:147).

- **Müzik ve Mimari**

Vitruvius (2015: 4-8), mimarlığın geometri, matematik, müzik, felsefe, astronomi ve tarih gibi birçok farklı bilimle ilişki içinde bir disiplin olduğunu vurgulamıştır (Akt. Üstün ve Kalaycı, 2017: 17).

Mimarlık uzaydaki tasarım sanatı, müzik ise zamandaki tasarım sanatıdır. Uzun biçim ve oran verirken, zaman bunu deneyim ve ölçü ile tesis eder. Mimarlık endirekt yoldan zamanı, müzik endirekt yoldan mekânı tanımlar. Müzik ve mimarlığın algılanış biçimlerinin farklı olmasına rağmen, yaratıcılarının (mimarlık-mimar, müzik-besteci) düşünce biçimleri, tasarlama süreçleri, tasarım ilkeleri ve yapısal nitelikleri bağlamında benzerlikler taşıdıkları görülmektedir (Özdemir, 2009: 19).

Mimarlığın ilişki içerisinde olduğu disiplinlerden olan müzik ile arasında, tarihsel süreçte, kimi zaman benzerlikler ile köprüler kurulmuş, kimi zaman zıtlıklar ön planda tutularak, hiçbir ilişki kurulamayacağı iddia edilmiştir. Fakat benzerlikleri bulmak, bu iki tasarım alanında yaratıcı edimi geliştirmeye yönelik bir ufuk açabilir. İki disiplinin de tanımlarında insan ve yaşam merkezli olma durumu vurgulanır. Doğanın yasaları ile müzik, matematik, geometri ve mimarlık temas halindedir. Doğanın insanda uyandırdığı Antik Çağ'dan beri kabul görmüş duyuşsal haz, müziğin amacı haline geldiği gibi, mimarlığın fiziksel durumunun arka planında da aranır. Çünkü müzik gibi, mimarlık da insanın duyularına hitap eden bir sanat disiplini olma özelliği taşır. Böylece mimarlık tanımları ile müzik tanımlarının içeriklerinde benzerlik taşımaları kaçınılmaz olmaktadır. Müzikte ve mimarlıkta ritim, ölçü, armoni, kompozisyon gibi kavramlar ortaktır. Besteciler ve tasarımcılar eserlerinde, bunlar gibi evrensel yaratım araçlarını kullanırlar (Üstün ve Kalaycı, 2017: 17-18).

Batıda müzik, mimari ve sanatı, hareketlendiren dönemin barok dönem (1600-1750) olduğu bilinmektedir. Kendinden önceki dönemin kurallarına uymayan sanatçılar eserlerinde daima özgün ve modern düşünceyi örnek alırlar. Bu durum stil ve kıyafetlerde dahi kendini göstermektedir. Dönem zenginlik, güç, aşırılık, savurganlık, gösteriş gibi terimlerle iç içe anılmaktadır. Birçok müzik otoritesince dönemin en ünlü ve en önemli bestecisi olarak gösterilen Johann Sebastian Bach (1685-1750), barok dönem müziğine farklı bir boyut kazandırmış din, orkestra ve opera müziğine çok önemli eserler bırakmıştır. Bu dönemde müzikle birlikte mimari de kendini geliştirmiş hatta abartılı hacim ve dekorlarla görkemli yapılar meydana getirilmiştir.

Avrupa'da Barok müziğin gelişiminde mimarinin doğrudan bir etkisi olmuştur. Dini alanda Luther'in reformu ve buna karşı geliştirilen bir reform hareketi vardı. Bagenal, Reform hareketinden sonra yapılan ilavelerle akustik yapısı değişen Leipzig'teki St. Thomas Kilisesi'nin, Bach'ın farklı anahtarlarında eser yazmasına imkân tanıdığını ifade etmektedir. XVIII. yüzyıl tiyatro tipine bir geçiş

yapısı sayılabilecek kilisenin bu yenilenmiş hali sesin tınlama süresini de değiştirmiştir. Yan duvarlara ilave edilen ahşap galeriler ve “kırlangıç yuvası” denilen localar ses emilimini sağlıyordu. Dönemin localarla kaplı tiyatrolarında ahşaba ilaveten, içlerinin kumaşla kaplı oluşu, alçak ve düz tavanın yansıttığı sesin yutulmasını arttırıyordu (Rasmussen, 1994 ve Tümer, 1996, Akt. Öztürk, 2012: 49).

Müzik-mimari ilişkisi aynı dönemler içerisinde Osmanlıda da kendini göstermektedir. Mimar Sinan’ın “kalfalık eseri” olarak adlandırılan Süleymaniye Camii ve “ustalık eserim” dediği Selimiye Camii döneminin en marjinal örneklerindedir. Mimar Sinan’ın Süleymaniye Camii inşasında akustiği sağlamak amacıyla camide tütünsüz nargile içmesi ve bu sebeple dönemin Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman ile arasında geçen diyalog ilgililerce bilinmektedir. Mimar Sinan, nargileden çıkan fokurtu sesiyle akustiği kontrol etmektedir. Nevi şahsına münhasır ilmi ve zamanın teknik şartlarıyla mihrap, minber ve müezzin mahfilinden çıkan sesin caminin her noktasına kusursuz dağılımını sağlamayı amaçlamıştır. Müziğin ana kaynağı olan “ses” ve “mimari” ilişkisi bu örnekle de gösterilebilir.

Şengül’e göre (2008: 117), Aynı düşünce sonucu ortaya çıkan “ustalık eseri” Edirne Selimiye Camii, biçim, görsel uyum ve oranlarda olduğu gibi akustik konusunda da bir zirveyi temsil etmektedir. Müezzin mahfilinden dağılan ses, galeriler dâhil camiin her köşesinden aynı netlikte işitilebilmektedir. Türk-İslam hastanelerinin en önemlilerinden biri olan Edirne Sultan II. Bayezid Darüşşifası tarihte müzikle tedavinin zirvesi olarak adlandırılabilir. Çünkü daha önce değindiğimiz hiçbir hastanede müziğin tedavide kullanımı böylesine sistematik bir şekilde düzenlenmemiştir. İnsanları rahatlatmak için sadece musiki değil, bunu tamamlayan ve belki de etkisini arttıran bir de su sesinin devreye sokulduğu bu hastanenin yapılışında müzik sahnesinin düşünülmesi ve ayrıca ortamın akustiğine büyük önem verilmesi dikkati çeken önemli ayrıntılardır.

Bütün bu örnekler göstermektedir ki çağlar boyunca mekân ve müziğin karşılıklı bir etkileşimi olagelmıştır. Farklı kültürlerin, farklı dinlerin insanları, altyapı ve eğilimleriyle müzik ve mimariyi yönlendirirken, bu iki sanata ortak değerler katmışlardır. Burada en önemli ortak paydalardan biri de matematiktir. Doğayı tetkik ederken ortaya çıkan bu soyut bilim, müzikte duyulan, mimaride ise içinde yaşanan somut bir yapı halini almıştır. Belki de tümevarımcı yaklaşım bizleri, bu disiplinleri bağımsız addederek değerlendirmeye yönlendirdiğinden, aralarındaki ilişkiyi kavramak için misallere

ihtiyaç duyuyoruz. Hâlbuki bütüne baktığımızda, insan vasıtasıyla şekillenen müzik ve mimarinin, iki farklı biçimde karşımıza çıkan aynı öz olduğunu fark edebiliriz (Öztürk, 2012: 52).

- **Müzik ve Dil**

İnsanlar tarafından iletişim aracı olarak kullanılan dil ve müziğin ana malzemesi insan sesidir. Konuşma dilinde kullanılan insan sesinin ritim ve melodisinin daha genişletilmiş bir formu ise müzik dilidir. İnsanoğlu iletişim ihtiyacını gidermek amacıyla diğer bireylerle uzlaşarak nesne ve kavramları işaretlerle sembolleştirmiş, her sembole karşılık gelen bir ses belirlemiş ve bu sesleri belli bir formda çıkararak konuşma dilini üretmiştir. Konuşma dilinde, dilde tutumluluk yasası-dilde keyfi zenginleştirme-dilde tasarım duygusal dil-içselleştirilmiş dil-dil estetiği-dil felsefesi- vb. gibi dilbilimsel yasalara uygun olarak, fazla enerji harcamadan, refleksel olarak, iletişimini sesiyle sağlayan insanoğlu, bu iletişimini daha içkin, daha etkileyici, daha ahenkli ve daha estetik bir forma dönüştürmeyi tasarlamıştır. Bu amacı doğrultusunda sesini konuşma dilinde kullandığı biçiminden daha değişik bir formda kullanmış, nihayetinde de ikinci bir iletişim sistemi olarak müzik dilini üretmiştir. Her toplumun müzik dilinin, diğer toplumların müzik dilinden farklılıklar göstermesi toplumların konuşma dili ile doğrudan alakalıdır. Her dilde kavram ve nesnelere işaret eden semboller farklı olduğu gibi, bu sembolere karşılık gelen insan sesleri de farklı farklıdır. Doğaldır ki her toplum, konuşma dilini müziğinde de nüve olarak kullanmış ve müziğinde kullanılmak üzere ikinci bir dil üretme ihtiyacını gereksiz görmüştür. Müzik dilinde, konuşma diline göre farklı olan şeylerden biri; konuşma dilinde kullanılan insan sesinin ritim ve deviniminin değiştirilerek yeni bir formda kullanılmasıdır. Her toplumun müziğinin temellerini oluşturan bu döngü çağlar boyu devam etmektedir. Her toplum açık ya da gizli anlaşmalarla, müziğinde kullandığı insan sesi formunu, geleneksel olarak belirlemiş ve müziğini de bu formlar çerçevesinde icra etmiştir (Demir, 2011: 5)

- **Müzik ve Tıp**

Hipokrat, müziğin, kişinin fiziksel veya psikolojik bir dengesizlik durumunda bu dengesizliği giderme gücüne sahip olduğuna inanıyordu. Aristo ve Platon, müziğin davranış ve sağlık üzerindeki etkisine eserlerinde yer vermiştir (Strong, 2016: 7). Pisagor müziğin sağlığa büyük ölçüde katkıda bulunduğuna inanmıştır (Nilsson, 2008: 781, Akt.: Özyıldız ve Çifdalöz, 2019: 577).

Genellikle ruhun gıdası gibi çok kısa ve özlü bir tanımla ifade edilebilen müzik, eski zamanlardan beri fert ve toplum planında önemli bir yer işgal etmektedir. İnsanlar üzüntülerini, sevinçlerini kahramanlıklarını, ümitlerini heyecanlarını, hep bu ulvi sanatı kullanarak ifade etmeye çalışmışlardır. Dolayısıyla müzik gibi onun icra eden de toplumlarda saygı ve destek görmüştür. Kaynaklar, ilkel

toplumlarda müzisyenin, aynı zamanda tedavi edici özellikleri olduğuna inanılan hekim ve dini törenlerin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu göstermektedir. Müzisyenler dini duyguların kuvvetlendirilmesinde olduğu kadar insanları gerek ritm, müzik ve dansla vecd haline getirerek, gerekse bunlar yardımıyla bir hipnoz hali oluşturarak etkilemişler kitlelere zaman zaman yön vermişlerdir. Zamanla modern hekimliğin oluşması teşhis ve tedavinin ilmi temellere oturması ve daha belirginlik kazanması, yavaş yavaş büyücü şaman hekimlerini sahneden silmiştir. Fakat onların kullandıkları yöntemler tamamen terk edilmemiş, bilakis modern tıpla birlikte tedavide kullanılmış ve halende kullanılmaktadır (Ak, 1997: 3).

Müzik ve tıp (terapi/tedavi) ilişkisi, müziğin ve etkilerinin keşfinden itibaren ilkel kabilelerden günümüze kadar gelen süreçte birçok uygarlıklarda, medeniyetlerde, farklı dönem ve çağlarda kullanılmıştır.

Ak'a göre (1997) müzikle tedavinin kullanıldığı toplumlar ve tarih süzgecinden geçiş dönemi şu şekildedir;

- ✓ İkel Kabilelerde
- ✓ İbrani Kaynaklarında
- ✓ Eski Yunanistan'da
- ✓ Romalılarda
- ✓ Diğer Eski Çağ Uygarlıklarında
- ✓ Eski Mısır'da
- ✓ Ortaçağ Avrupa'sında
- ✓ İngiltere'de
- ✓ Fransa'da
- ✓ Türk İslam Medeniyeti'nde
- ✓ Orta Asya Türk Tarihinde
- ✓ İslam Medeniyetinde

Türklerde müziğin tedavi amaçlı kullanımı ise hem İslamiyet öncesi, hem de İslamiyet sonrası dönemde süregelmiştir. Ancak ilk ciddi müzikle tedavi çalışmalarının Selçuklularda ve Osmanlılarda uygulandığı görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlılar döneminde öncelikli olarak akıl hastalıklarının tedavisinde kullanılan müzikle tedavinin uygulanması için, gerekli akustiği sağlayacak şekilde hastaneler-darüşşifalar yapılmıştır (Erer ve Atıcı, 2010: 30).

Tarih boyunca bireysel olarak yapılan müzikle tedavi uygulamaları, Selçuklular döneminden başlayarak, darüşşifa adı verilen hastane ortamına girmiştir. Bunun bilinen ilk örneği Şam'da bulunan ve 1154 tarihinde yaptırılan Nureddin Hastanesi'dir (Çoban, 2005: 22, Akt. Şengül, 2008: 53).

Müziğin tedavi amaçlı kullanıldığı Anadolu Selçuklu ve Osmanlı darüşşifaları da şunlardır: Kayseri Gevher Nesibe Şifahiyesi, Sivas Divriği Darüşşifası, Amasya Darüşşifası, İstanbul Fatih Darüşşifası, İstanbul Süleymaniye Tıp Medresesi ve Şifahanesi, İstanbul Enderun Hastanesi ve Edirne Sultan II. Bayezid Darüşşifası (Şengül, 2008: 53).

1970'ler ve 1980'lerde müzik terapistlik mesleği uluslararası olarak büyümüştür. Bugün dünyada 300'den fazla üniversitede müzik terapi lisans, yüksek lisans ve doktora bölümleri bulunmakta, binlerce müzik terapist hastane, okul, özel eğitim merkezi, bakımevi, cezaevi vb. kurumlarda ya da özel muayenehanelerde çalışmaktadırlar. Türkiye'de ise 2014 yılında Ankara'da ilk müzik terapi derneği (MÜZTED) kurulmuştur. Dernek, 2014 yılından itibaren müzik terapi ile ilgili pek çok uluslararası sempozyum, çalıştay ve atölye çalışmaları düzenlemiş, dernek üyeleri dünya müzik terapi literatüründen 2 önemli kaynağı Türkçeye çevirmiştir. Ayrıca bir dernek üyesi Türkiye'de ilk kreatif müzik terapi kitabını yayınlamıştır. Müzik Terapi Derneği, 2017 yılından bu yana Avrupa Müzik Terapi Konfederasyonunda (European Music Therapy Confederation) gözlemci üye statüsünde yer almaktadır. Diğer taraftan 2014 yılında müzik terapi, Sağlık Bakanlığı tarafından "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp" kapsamına alınmış, 2018 yılında üniversiteler tarafından müzik terapi sertifikası programları başlatılmıştır (Özyıldız ve Çifdalöz, 2019: 577) .

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma belgesel tarama yöntemi ile hazırlanmış, betimsel bir araştırmadır.

Araştırmada, verilerin toplanmasında tanım, açıklama ve değerlendirilmelerin yapılmasında “belgesel tarama yöntemi” kullanılmıştır. Belgesel tarama yöntemi; var olan kayıt ve belgelerin sistemli şekilde incelenmesi yolu ile veri toplanmasıdır. Yazılı belgeler çerçevesinde belgesel tarama belirli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 1991: 183).

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, müzik konulu lisansüstü çalışmalar, örneklemini ise son erişim tarihi 31 Aralık 2018 olan, YÖK Ulusal Tez Merkezi web sayfasında “Tez Adı” başlığında “Müzik” sözcüğünün bulunduğu 1952 adet tez oluşturmaktadır.

4.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde sınırlılıklar çerçevesinde belirtilmiş müzik alanındaki tezlerin tümü incelenip araştırmaya dâhil edilmiştir. Ulaşılan tezler; yıllara, üniversitelere, enstitülere, konularına, türlere ve danışman sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Bu araştırmada elde edilen veriler analiz edilerek çözümlenmiş, sıklık (F) ve yüzdelik (%) değerleri tablo haline getirilip yorumlanmıştır.

BÖLÜM V

5. BULGULAR ve YORUM

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Müzik alanında yazılmış tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan müzik alanındaki tezlerin yıllara göre durumu belirlenerek birinci alt problemin çözümüne ulaşılmıştır.

Tablo 1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	SIKLIK(F)	YÜZDE (%)
1983	1	0,051
1985	2	0,102
1986	8	0,409
1987	3	0,153
1988	12	0,614
1989	9	0,461
1990	5	0,256
1991	5	0,256
1992	8	0,409
1993	11	0,563
1994	20	1,024
1995	22	1,127
1996	33	1,690
1997	33	1,690
1998	40	2,049
1999	41	2,100
2000	25	1,280
2001	52	2,663
2002	54	2,766
2003	45	2,305

2004	57	2,920
2005	61	3,125
2006	87	4,456
2007	112	5,737
2008	99	5,071
2009	98	5,020
2010	123	6,301
2011	89	4,559
2012	88	4,508
2013	97	4,969
2014	96	4,918
2015	114	5,840
2016	97	4,969
2017	124	6,352
2018	181	9,272
TOPLAM	1952	100

Yapılan araştırmada, en fazla tezin 181 tez ile 2018 yılında yazıldığı, bu yıla en yakın verilerin ise 2017 (124) ve 2010 (123) yılında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ayrıca 1983 (1), 1985 (2) ve 1987 (3) yıllarının en az tez yazılan yıllar olduğu saptanmıştır. Bunun yanında 1984 yılında m¼zik ile ilgili hiç tez yazılmadığı belirlenmiştir. 1983-1993 tarihlerini kapsayan on yıllık s¼rete ise yalnızca 64 tez yazıldığı gözlemlenmiştir.

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

M¼zik alanında yazılmış tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan m¼zik alanındaki tezlerin üniversitelere göre durumu belirlenerek ikinci alt problemin çözümlüne ulaşılmıştır.

Tablo 2. Tezlerin Üniversitelere* Göre Dağılımı

ÜNİVERSİTE	SIKLIK(F)	YÜZDE(%)
ABANT İZZET BAYSAL	55	2,817
ADIYAMAN	4	0,204
ADNAN MENDERES	2	0,102
AFYON KOCATEPE	30	1,536
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	1	0,051
AKDENİZ	8	0,409
AMASYA	1	0,051
ANADOLU	20	1,024
ANKARA	42	2,151
ATATÜRK	63	3,227
BAHÇEŞEHİR	8	0,409
BALIKESİR	2	0,102
BAŞKENT	12	0,614
BEYKENT	2	0,102
BEZM-İ ALEM VAKIF	1	0,051
BİLECİK ŞEYH EDEBALI	1	0,051
BOĞAZİÇİ	15	0,768
BÜLENT ECEVİT	2	0,102
CELAL BAYAR	1	0,051
CUMHURİYET	33	1,690
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	5	0,256
ÇANKAYA	1	0,051
ÇUKUROVA	8	0,409
DİCLE	2	0,102
DOKUZ EYLÜL	127	6,506
DUMLUPINAR	3	0,153
EGE	35	1,793
ERCİYES	24	1,229
FATİH	1	0,051
FIRAT	4	0,204
GALATASARAY	4	0,204

<u>GAZİ</u>	<u>348</u>	<u>17,827</u>
GAZİANTEP	4	0,204
GAZİOSMAN PAŞA	6	0,307
HACETTEPE	71	3,637
HALIÇ	65	3,329
HARRAN	1	0,051
HASAN KALYONCU	1	0,051
IŞIK	2	0,102
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT	6	0,307
İNÖNÜ	69	3,534
İSTANBUL	56	2,868
İSTANBUL AREL	1	0,051
İSTANBUL AYDIN	5	0,256
İSTANBUL BİLGİ	8	0,409
İSTANBUL GELİŞİM	1	0,051
İSTANBUL KÜLTÜR	5	0,256
İSTANBUL MEDİPOL	4	0,204
İSTANBUL TEKNİK	121	6,198
İSTANBUL TİCARET	1	0,051
İSTANBUL ÜN.-CERRAHPAŞA	1	0,051
İZMİR EKONOMİ	1	0,051
KADİR HAS	1	0,051
KAFKAS	3	0,153
KARADENİZ TEKNİK	24	1,229
KIRIKKALE	17	0,870
KOCAELİ	10	0,512
KOÇ	3	0,153
MALTEPE	6	0,307
MARMARA	183	9,375
MEHMET AKİF ERSOY	21	1,075
MERSİN	9	0,461
MİMAR SİNAN GÜZEL SAN.	67	3,432
MUĞLA SITKI KOÇMAN	1	0,051

MUSTAFA KEMAL	1	0,051
NECMETTİN ERBAKAN	37	1,895
NİĞDE	10	0,512
NİĞDE ÖMER HALİS DEMİR	6	0,307
ON DOKUZ MAYIS	23	1,178
ORDU	1	0,051
ORTA DOĞU TEKNİK	19	0,973
PAMUKKALE	17	0,870
SABANCI	1	0,051
SAKARYA	19	0,973
SELÇUK	49	2,510
SÜLEYMAN DEMİREL	7	0,358
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ	1	0,051
TOROS	2	0,102
TRAKYA	16	0,819
ULUDAĞ	51	2,612
ÜSKÜDAR	5	0,256
YAŞAR	6	0,307
YEDİTEPE	6	0,307
YILDIRIM BEYAZIT	2	0,102
YILDIZ TEKNİK	17	0,870
YÜZÜNCÜ YIL	15	0,768
ZİRVE	1	0,051
ZONGULDAK KARAEKİMLİ	1	0,051
TOPLAM	1952	100

*Üniversiteler, alfabetik olarak sıralanmıştır.

Son erişim tarihi 31.12.2018 olan ve 88 üniversitede tez başlığında müzik sözcüğü bulunan 1952 tez incelenmiştir. Bu tezler arasında 348 tez ile Gazi Üniversitesi ilk sıradadır. Marmara Üniversitesi 183, Dokuz Eylül Üniversitesi 127 ve İstanbul Teknik Üniversitesi 121 tez ile sıralamayı takip etmektedir. Ayrıca 22 üniversitede sadece birer tez yazıldığı saptanmıştır.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Müzik alanında yazılmış tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan müzik alanındaki tezlerin enstitülere göre durumu belirlenerek üçüncü alt problemin çözümüne ulaşılmıştır.

Tablo 3. Tezlerin Enstitülere* Göre Dağılımı

ENSTİTÜLER	SIKLIK(F)	YÜZDE(%)
ADLİ TIP	1	0,051
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ	1	0,051
AVRUPA BİRLİĞİ	1	0,051
EĞİTİM BİLİMLERİ	633	32,428
EKONOMİ VE SOSYAL BİLİMLER	4	0,204
ENFORMATİK	1	0,051
FEN BİLİMLERİ	195	9,989
GÜZEL SANATLAR	111	5,686
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM	1	0,051
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ	1	0,051
SAĞLIK BİLİMLERİ	53	2,715
SOSYAL BİLİMLER	940	48,155
TIPTA UZMANLIK	9	0,461
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI	1	0,051
TOPLAM	1952	100

* Enstitüler, alfabetik olarak sıralanmıştır.

Enstitüler bazında yapılan araştırmaya göre en fazla tezin % 48'lik oranla Sosyal Bilimler Enstitüsüne ait olduğu tespit edilmiştir. Sosyal Bilimler Enstitüsünü % 32'lik oranla Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve yaklaşık % 10'luk oranla Fen Bilimleri Enstitüsü takip etmektedir. Bunun yanında 14 enstitünün % 50' lik diliminde birer adet tez yazıldığı saptanmıştır.

5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Müzik alanında yazılmış tezlerin konularına göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan müzik alanındaki tezlerin konularına göre durumu belirlenerek dördüncü alt problemin çözümüne ulaşılmıştır.

Tablo 4: Tezlerin Konularına* Göre Dağılımı

KONU	SIKLIK (F)	YÜZDE (%)
ADLİ TIP	1	0,051
ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI	1	0,051
ANATOMİ	1	0,051
ANESTEZİ VE REANİMASYON	5	0,256
ANTROPOLOJİ	5	0,256
ARKEOLOJİ	5	0,256
ARŞİV	1	0,051
BALE VE DANS	7	0,358
BATI DİLLERİ VE EDEBİYAT	2	0,102
BİBLİYOGRAFYA	4	0,204
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ	2	0,102
BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ BİLİMİ	20	1,024
BİLİM VE TEKNOLOJİ	4	0,204
BİYOĞRAFİ	3	0,153
BİYOTEKNOLOJİ	1	0,051
COĞRAFYA	1	0,051
ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİ	1	0,051
ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI	2	0,102
DEMOGRAFİ	1	0,051
DERİ MÜHENDİSLİĞİ	1	0,051
DİL BİLİMİ	3	0,153
DİN	15	0,768
EĞİTİM VE ÖĞRETİM	706	36,168

EKONOMETRİ	1	0,051
EKONOMİ	3	0,153
EL SANATLARI	2	0,102
ELEKTRİK VE ELEKTRONİK MÜH	18	0,922
ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI	3	0,153
ENDÜSTRİ VE ENDÜSTRİ MÜH.	2	0,102
EV EKONOMİSİ	5	0,256
FELSEFE	12	0,614
FİZİK VE FİZİK MÜH.	2	0,102
FİZİKSEL TIP VE REHABİLİTASYON	2	0,102
GAZETECİLİK	5	0,256
GENEL CERRAHİ	2	0,102
GERİATRİ	1	0,051
FRANSIZ DİLİ VE EDEBİYATI	2	0,102
GIYİM ENDÜSTRİSİ	1	0,051
GÜZEL SANATLAR	75	3,842
HALK BİLİMİ	45	2,305
HALK SAĞLIĞI	1	0,051
HALKLA İLİŞKİLER	6	0,307
HEMŞİRELİK	22	1,127
HUKUK	7	0,358
İÇ MİMARİ VE DEKORASYON	4	0,204
İLETİŞİM BİLİMLERİ	3	0,153
İLK VE ACİL YARDIM	1	0,051
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI	1	0,051
İŞLETME	11	0,563
KAMU YÖNETİMİ	4	0,204
KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT	1	0,051
KULAK BURUN BOĞAZ	8	0,409
MATEMATİK	3	0,153
MİMARLIK	8	0,409

MÜZECİLİK	1	0,051
MÜZİK	821	42,059
NÖROLOJİ	1	0,051
ORTOPEDİ	1	0,051
PSİKIYATRİ	3	0,153
PSIKOLOJİ	6	0,307
RADYO-TELEVİZYON	9	0,461
REKLAMCILIK	2	0,102
SAHNE VE GÖRÜNTÜ SANATLARI	24	1,229
SANAT TARİHİ	2	0,102
SOSYOLOJİ	16	0,819
SPOR	2	0,102
SU ÜRÜNLERİ	1	0,051
TARİH	4	0,204
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	3	0,153
TÜRK İNKILÂP TARİHİ	1	0,051
KONUSU BELİRTİLMEMİŞ	2	0,102
TOPLAM	1952	100

*Konular, alfabetik olarak sıralanmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde 71 farklı konuda tez yazıldığı belirlenmiştir. Bu durum müziğin multidisipliner yapısını da sergilemektedir. Yapılan araştırma sonucunda en fazla tezin 821 adet ile “müzik” konusunda yazıldığı tespit edilmiştir. Bunu “Eğitim ve Öğretim” konusu 706 tez ve “Güzel Sanatlar” konusu 75 tez ile takip etmektedir. Ayrıca, 21 konuda birer adet tez yazıldığı ve 2 adet tez konusunun YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde belirtilmediği saptanmıştır.

5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Müzik alanında yazılmış tezlerin türlere göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde bulunan müzik alanındaki tezlerin türlerine göre durumu belirlenerek beşinci alt problemin çözümüne ulaşılmıştır.

Tablo 5. Tezlerin Türlerine* Göre Dağılımı

TÜRLER	SIKLIK(F)	YÜZDE(%)
DOKTORA	339	17,366
SANATTA YETERLİK	49	2,510
TIPTA UZMANLIK	9	0,461
<u>YÜKSEK LİSANS</u>	<u>1555</u>	<u>79,661</u>
TOPLAM	1952	100

*Türler, alfabetik olarak sıralanmıştır.

Türler bazında en fazla araştırmanın 1555 adet ile yüksek lisans türünde yapıldığı tespit edilmiştir. Bu rakam % 79,66 gibi büyük bir dilime tekâmül etmektedir. Yapılan araştırmaların 339 tanesi Doktora, 49 tanesi ise Sanatta Yeterlik türünde yapılmıştır. Tıpta uzmanlık alanında yapılan 9 araştırmanın da iki disiplin arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından önemli olduğu söylenebilir.

5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumu

Müzik alanında yazılmış tezlerin Danışman Sayılarına göre dağılımı nasıldır?

Bu bölümde, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan müzik alanındaki tezlerin Danışman Sayılarına göre durumu belirlenerek altıncı alt problemin çözümüne ulaşılmıştır.

Tablo 6: Tezlerin Danışman Sayılarına Göre Dağılımı

DANIŞMAN SAYILARI	SIKLIK (F)	YÜZDE (%)
<u>TEK DANIŞMAN</u>	<u>1867</u>	<u>95,645</u>
İKİ DANIŞMAN	74	3,790
ÜÇ DANIŞMAN	3	0,153
BELİRTİLMEMİŞ	8	0,409
<u>TOPLAM</u>	1952	100

Tezlerin danışman sayılarına göre dağılımları ele alındığında % 95,64'lük oranla 1867 tezin tek danışmanlı tez olarak yapıldığı gözlemlenmiştir. İki danışmanlı tez sayısının 74, üç danışmanlı tez sayısının ise 3 olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 8 adet tezin danışman isimlerinin görülmediği tespit edilmiştir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bulgulara bağlı olarak ulaşılan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Son erişim tarihi 31 Aralık 2018 olan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi web sitesinde “tez adı” başlığında müzik sözcüğü bulunan 1952 adet tez incelenmiştir.

Birinci alt problemde araştırmaya dâhil edilen tezlerin yazıldığı “yıllara göre” dağılımı incelenmiştir. Elde edilen yüzde ve frekans tablosuna göre en az tez yazılan yılların 1983 (1 adet), 1985 (2 adet) ve 1987 (3 adet) olduğu belirlenmiştir. 1984 yılında ise araştırma alanı ile ilgili hiç tez yazılmadığı tespit edilmiştir. En fazla 2018 (181 adet), 2017 (124 adet) ve 2010 (123 adet) yıllarında tez yazıldığı gözlenmiştir.

İkinci alt problemde araştırmaya dâhil edilen tezlerin “üniversitelere göre” dağılımı incelenmiş ve 88 üniversitede 1952 adet tez yazıldığı tespit edilmiştir. Elde edilen yüzde ve frekans tablosuna göre en fazla tezin Gazi Üniversitesinde (348) yazıldığı saptanmıştır. Bu veriye en yakın değerlerin Marmara Üniversitesi (183), Dokuz Eylül Üniversitesi (127) ve İstanbul Teknik Üniversitesine (121) ait olduğu gözlenmiştir. Bunun yanında 22 üniversitede birer tez yazıldığı belirlenmiştir.

Üçüncü alt problemde araştırmaya dâhil edilen bütün tezler “enstitülere göre” incelenmiştir. Toplam 14 enstitü içinden en fazla tez yazılan enstitünün 940 adet tez ile Sosyal Bilimler Enstitüsü olduğu gözlenmiştir. Bunu 633 tez ile Eğitim Bilimleri ve 195 tez ile Fen Bilimleri Enstitüsü izlemektedir. Ayrıca 7 enstitüde birer adet tez yazıldığı saptanmıştır.

Dördüncü alt problemde araştırmaya dâhil edilen tezlerin “konularına göre” dağılımı incelenmiş ve 71 farklı konuda tez yazıldığı belirlenmiştir. Bu durum müziğin “multidisipliner” bir yapıda olduğunu gösterebilir. Elde edilen verilere göre en fazla tezin 821 adet ile “müzik” konusunda yazıldığı tespit edilmiştir. Bu rakam, yapılan araştırmanın % 42’lik dilimini kapsamaktadır. “Müzik” konusunu, 706 adet

tez ile “Eğitim ve Öğretim”, 75 tez ile “Güzel Sanatlar” konusu takip etmektedir. Ayrıca 21 konuda birer adet tez yazıldığı ve 2 adet tez konusunun YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde belirtilmediği saptanmıştır.

Beşinci alt problemde araştırmaya dâhil edilen tezlerin “türlerine göre” dağılımı incelenmiştir. Elde edilen verilere göre en fazla tez yazılan türünün 1555 adet ile “yüksek lisans” olduğu tespit edilmiştir. Bu rakam ilgili araştırmmanın % 79,66’lık dilimini kapsamaktadır. Yüksek lisansı sırasıyla 339 adet tez ile “doktora”, 49 tez ile “sanatta yeterlik” ve 9 tez ile “tıpta uzmanlık” takip etmektedir.

Altıncı alt problemde araştırmaya dâhil edilen tezlerin “danışman sayılarına göre” dağılımı incelenmiştir. Elde edilen yüzde ve frekans tablosuna göre 1867 adet tezin “tek danışmanlı” olduğu ve ilgili araştırmmanın % 95,64’lük oranını karşıladığı saptanmıştır. Bunun yanında 74 adet tezin “iki danışmanlı”, 3 adet tezin “üç danışmanlı” olduğu belirlenmiştir. Ayrıca YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 8 adet tezin danışman isimlerinin görülmediği tespit edilmiştir.

Araştırma aşamasında YÖK Ulusal Tez Merkezi web sitesi ile ilgili tespit edilen teknik sıkıntılar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir. Bu maddeler aynı zamanda önerileri de ortaya koymaktadır. **Buna göre öneriler:**

- YÖK Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan başlıkların bibliyometrik çalışmalara cevap verebilecek nitelikte güncellenmesi hem araştırmacılara kolaylık sağlayacak hem de zaman kaybını önleyecektir.
- Dördüncü alt problemin çözümüne yönelik yapılan araştırma esnasında 2 adet tezin konusunun belirtilmediği görülmüştür. Bu türden eksikliklerin düzeltilmesi, müziğin disiplinler arası ilişki içindeki veri kaybını ortadan kaldıracaktır.
- Beşinci alt problemin çözümüne yönelik yapılan araştırma sırasında ilginç bir veriyle karşılaşılmıştır. Araştırmada 2 adet tezin farklı tez numaralarıyla ikişer defa kayıt altına alındığı tespit edilmiştir.

İlk olarak “Esra Aytekin” (2006) adlı yazara ait “**Müzik Öğretmenliği Programlarında Bireysel Ses Eğitimi Sürecinin Akustik Ses Parametreleriyle İzlenmesi**” adlı tezin “207174” ve “211216” tez numaralarıyla iki kez kayıt altına alındığı tespit edilmiştir. Her iki kayıta da yıl, tür, üniversite, enstitü, konu ve danışmanın aynı olduğu saptanmıştır.

İkincide ise durum biraz daha farklıdır. “422585” tez numaralı “**Tugay Şenalp**” (2003) adlı yazara ait “**Ana Haber Bültenlerinde Müzik Kullanımı**” adlı tezin, “141316” tez numarasıyla “**Tugay Şenalp**” adıyla tekrar kayıt altına alındığı tespit edilmiştir. Farklı numaralarla kaydedilen her iki tezde de yıl, tez türü, tez adı, üniversite, enstitü ve danışman aynı görünürken, aynı tez 141316 nolu kayıta “tez konusu” olarak “Radyo-Televizyon” iken 422585 nolu kayıta ise “tez konusu” “Gazetecilik” olarak belirtilmiştir.

Bu tür eksik ya da yanlış bilgilerin düzeltilmesi, hem bilimsel platformun güvenilirliği hem de yapılacak benzer çalışmalar açısından önemli olduğu söylenebilir.

- Altıncı alt problemin çözümüne yönelik yapılan araştırma sırasında 8 adet tezin danışmanlarının belirtilmediği tespit edilmiştir. Bu tezlerden 6 tanesi “sanatta yeterlik” iki tanesi ise “yüksek lisans” türündedir. “8679”, “8678”, “8685”, “8681”, “13410”, “8683”, “13349” ve “57929” nolu tezlerin, tekrar kontrol edilerek danışmanı olanlara göre düzenlenmesi veri kaybını ortadan kaldıracaktır.
- Araştırma yapılan disiplinlerde, güvenilirliğin artması amacıyla, disiplinler arası çalışmalara ve birden fazla danışmanlı tez çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Bu tür çalışmalara ilişkin sonuç ve önerilerin ilgili kurum ve kuruluşlara rapor edilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Ak, Ahmet Şahin, **Avrupa ve Türk İslam Medeniyetinde Müzikle Tedavi Tarihi Gelişimi ve Uygulamaları**, Konya, 1997.

Akyüz, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1999'a)**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul 1999.

Aykaç, Necdet, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2014.

Başaran, İbrahim Ethem, **Eğitime Giriş**, 4. Basım, Yargıcı Matbaası, Ankara, 1996

Çoban, Adnan, **Müzik Terapi**, Timaş Yayınları, İstanbul 2005.

Fidan, Nurettin, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Pegem Akademi yayınevi, 3. Baskı, Ankara, Şubat 2012.

Büyükalan Filiz, Sevil, Gelişli, Yücel, Celkan, Hikmet, Şeren, Mehmet, Çiftçi, Ahmet, Özcan, Mustafa, Buluç, Bekir, Ergün, Mustafa, Yüksel, Galip, Cemaloğlu, Necati, Kan, Adnan, Ünsal, Haluk, Şama, Erdoğan, Duman, Tayyip, **Eğitim Bilimine Giriş**, Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Baskı, 2011.

Fubini, Enrico, **Müzikte Estetik**, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 2006.

Gedikli, Necati, **Ülkemizde Etki ve Sonuçlarıyla Uluslararası Sanat Müziği**, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 1999.

Günay, Edip, **Müzik Sosyolojisi, "Sosyolojiden müzik kültürüne bir bakış"** İstanbul, 2006.

Günay, Erol, Selçuk Süzme, Pınar, Uluyol, F. Çağlar, Öztürk, Hamza, Doğan, Ümit
**T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ortaöğretim
Mevzuatı, md.26, s. 30, 2015.**

Hirsch, Ernst, E, **Dünya Üniversiteleri ve Türkiye’de Üniversitelerin Gelişmesi,**
Ankara Üniversitesi Yayınları, 1950.

Kale, M. & Buluç, B. & Ata, B. & Erişen, Y. & Deniz, M.E. & Sözer, L., Yılmaz, E.,
Eğitim Bilimlerine Giriş, Pegem Akademi Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2007.

Karasar, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi,** 4. Basım, Ankara, 1991.

Karolyi, Otto, **Müziğe Giriş,** Çeviri: Mehmet Nemutlu, Pan Yayıncılık, İstanbul,
1999.

Korkut, Hüseyin, **Türk Üniversiteleri ve Üniversite Araştırmaları,** Ankara
Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1984.

Meydan Larousse, 1990.

Rasmussen, Steen Eiler, **“Yaşanan Mimari”**, Remzi Kitabevi, 1994.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **“Müfredatta
Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...”**, Millî Eğitim Bakanlığı
tarafından yapılan basın toplantısı için hazırlanmış doküman, Ankara, 18 Temmuz
2017.

TİSK, **Türkiye ve Dünya’da Mesleki Eğitim, Türk Özel Sektörünün Karşılaştığı
Sorunlar ve Çözüm Önerileri,** Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Kurumu
İnceleme Yayınları, 1997.

Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük,** 11. Baskı, Ankara, 2011.

Uçan, Ali, **Müzik Eğitimi Temel Kavramları – İlkeler – Yaklaşımlar ve
Türkiye’deki Durum,** Evrensel Müzik Evi, 3. Baskı, Ankara, 2005.

Vitruvius, Mimarlık Üzerine On Kitap, 6.Baskı, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, Ankara, 2015.

TEZLER

Can Tatar, Canan, **Bilimsel Dergilerdeki Müzik Makalelerinin Bibliyometrik Profili**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 2010.

Demir, Gonca, **Dil-Müzik İlişkisi Ekseninde Yapılanan Türk Halk Müziği yöresel Ağız Özelliklerinin Fonetik Notasyonu**, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Doğan, Olgun, **Hizmetiçi Eğitime Katılımın Eğitim Öğretim Sürecine Etkisi İle İlgili Yönetici Ve Öğretmen Görüşleri**, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Erdem, Bülent, **Türkiye' de 2000-2012 Yılları Arasında Sayısal Yöntemler Bilim Dalında Yapılan Yüksek Lisans / Doktora Tezlerinin Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

Ersoydan, Mehmet Yiğit, **Çağdaş Türk Koro Müziği Dağarının Müzik Eğitimi Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında Yer Alma Durumu**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2009.

İçelli, Elif, **İlköğretim Müzik Eğitiminin Değerlendirilmesi ve Bir Öneri**, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

Özdemir, Hakan Deniz, **Müzik ve Mimarlığın Kompozisyon Bağlamında İncelenmesi**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Şengül, Enver, **Kültür Tarihi İçinde Müzikle Tedavi ve Edirne Sultan II. Bayezid Darüşşifası**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2008.

Yılmaz, Murat, **Kütüphane ve Bilgi Bilimi Açısından Bibliyometrinin Önemi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dokümantasyon ve Enformasyon Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999.

Zan, Burcu Umut, **Türkiye’ De Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012.

MAKALELER

Akbaş, Serap, Sessiz Müzik, Yıldız Teknik Üniversitesi Uluslararası Sanatı Yönetmek Sempozyumu bildirisi, **Yıldız Journal Of Art And Design** Volume:1, Issue: 2, 2014, pp 16-25.

Al, Umut & Tonta, Yaşar, Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi kütüphanecilik bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar, **Bilgi Dünyası Dergisi**, 5 (1), 2004, s. 19 47.

Baskan, Gülsün Atanur, “Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi”. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:21, Sayı:1, 2001, s. 21-32.

Çuhadar, C.Hakan, Müzik ve Müzik Eğitimi, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 25, Sayı 1, 2016, s. 217-230.

Ece, Ahmet Serkan & Çeşit, Canan, Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Yapılan Disiplinler Arası Müzik Araştırmaları ve Sonuçları, **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 17, 2011, s. 599-617.

Erer, Sezer & Atıcı, Elif, Selçuklu ve Osmanlılarda Müzikle Tedavi Yapılan Hastaneler, **Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 36 (1), 2010, s. 29-32.

Hertz, D.H., “Bibliometrics, history of the development of ideas in” **Encyclopedia of library and Information science**, 1987, pp. 144-219. New York: Marcel Dekker.

Kahyaoglu, Yılmaz, Eğitim ve Müzik Sosyolojisi, **Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, sayı: 13, 2008, s. 147-152.

Mcburney, Melissa K., Novak, Pamela L., What is bibliometrics and why should you care? **Proceedings of the Professional Communication Conference** 17-20 September, 2002, s. 108-114, Portland.

Meray, Seha L., “Üniversite Kavramları ve Modelleri” **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Mart 1971, s. 13.

Nilson, U., The Anxiety-and Pain Reducing Effects of Music Interventions: A Systematic Review, **Aorn Journal**, 87(4), 781, 2008.

Önal, Gülden Filiz, Bildirilerin Bibliyometrik Profili: IX. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 18, Sayı 3, 2017, s. 1079-1097.

Önal, Hamit, “Bağlama” Konulu Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1995-2017), **Social Sciences Studies Journal-2**, Vol:4, Issue:19120, 2018, s.2111-2120.

Özkan Üstün, Gizem & Dinç Kalaycı, Pınar, Mimarlık-Müzik Etkileşiminde Yöntemsel Yaklaşımlar, **TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi**, Sayı: 10, Kış – İlkbahar 2017, s. 16-36.

Özyıldız, Aslı & Uçaner Çifdalöz, Burçin, Bağımlılıkla Mücadelede Müzik Terapi, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 63, 2019, s. 576 587.

Sağır, Adem & Öztürk, Barış, Sosyolojik Bağlamda Müzik ve Kimlik: Karabük Üniversitesi Örneği, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8/2, 2015, s. 121-154.

Strong, J., Music Therapy. Applications in Geropsychology. Encyclopedia of Geropsychology. Singapur: Springer Nature Verlag, 2016.

Tümer Gürhan, Müzik ve Mimarlık, **Arredamento Dekorasyon Dergisi**, Haziran 1996, s.118.

Yaşar, Şefik, Çağdaş Bilim Anlayışı, **Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları**, 1998, s. 154-162.

Yılmaz Öztürk, Nazende, Mekânda Müzik ve İnsan, **Müzik-Bilim Dergisi**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları, sayı: 1, Bahar 2012, s. 44-52.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

Erişim 1: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> (31.12.2018)

Erişim 2: <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> (01.04.2019)

Erişim 3: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf> (13.06.2019)

Erişim 4: <https://www.edevlet.net/orgun-egitim-uzaktan-egitim-ikinci-ogretim-acik-ogretim/> (19.06.2019)

Erişim 5: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf> (30.07.2019)